

ध्वनी प्रदुषण (नियमन व नियंत्रण) नियम, २०१७
च्या प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी तसेच
शांतता क्षेत्र/झोन घोषित करणेबाबत मार्गदर्शक
सूचना....

महाराष्ट्र शासन

पर्यावरण विभाग

शासन निर्णय क्रमांक. ध्वनीप्र-२००९/प्र.क्र.१२/०८/ (भाग २)/तां.क. १

१५ वा मजला, नवीन प्रशासन भवन,
मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक: २० नोव्हेंबर, २०१७.

- वाचा :-** १) केंद्रीय पर्यावरण व वन मंत्रालयाची अधिसूचना क्र. एसओ १२३(ई), दि. १४.२.२०००.
२) केंद्रीय पर्यावरण व वन मंत्रालयाची अधिसूचना क्र. एसओ १०४६(ई), दि. २२.११.२०००.
३) केंद्रीय पर्यावरण व वन मंत्रालयाची अधिसूचना क्र. एसओ १००८(ई), दि. ११.१०.२००२
४) केंद्रीय पर्यावरण व वन मंत्रालयाची अधिसूचना क्र. एसओ १५६९(ई), दि. १९.९.२००६
५) केंद्रीय पर्यावरण व वन मंत्रालयाची अधिसूचना क्र. एसओ ५०(ई), दि. ११.१.२०१०
६) या विभागाचा शासन निर्णय क्र.ध्वनीप्र-२००९/प्र.क्र.९५/तां.क. १, दि.२१.४.२००९.
७) या विभागाचा शासन निर्णय क्र.ध्वनीप्र -२००९/प्र.क्र.९५/तां.क. १, दि. ७.१२.२००९
८) या विभागाचा शासन निर्णय क्र.याचिका -२०१५/प्र.क्र.०६/तां.क. १, दि. २८.०७.२०१५.
९) केंद्रीय पर्यावरण व वन मंत्रालयाची अधिसूचना क्र. का.आ.२५५५(अ), दि. १०.८.२०१७.

प्रस्तावना :-

केंद्रीय पर्यावरण, वने व वातावरणीय बदल मंत्रालयाच्या ध्वनी प्रदुषण (नियमन व नियंत्रण) नियम, २००० च्या परिच्छेद ३(५) नुसार तसेच मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी सदर नियमांच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी दिलेल्या निर्देशानुसार पर्यावरण विभागाच्या दि.२१.४.२००९, दि. ७.१२.२००९ व दि. २८.०७.२०१५ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार राज्यात कार्यवाही करण्यात येत होती.

तथापि, आता केंद्रीय पर्यावरण, वने व वातावरणीय बदल मंत्रालयाने दिनांक १० ऑगस्ट, २०१७ रोजी ध्वनी प्रदुषण (नियमन व नियंत्रण), सुधारित नियम, २०१७ अधिसूचना निर्गमित केलेली आहे. सदर सुधारित अधिसूचनेतील नियम ३(५) नुसार राज्यातील शांतता क्षेत्र/झोन राज्य शासनामार्फत अधिसूचित करणे आवश्यक आहे. सदर बाबत धोरणात्मक निर्णय घेण्याच्या अनुषंगाने शांतता क्षेत्र/झोन अधिसूचित करण्यासाठी सक्षम प्राधिकरण घोषित करणे तसेच शांतता क्षेत्र/झोन घोषित करणेबाबत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचारधीन होती.

शासन निर्णय :-

केंद्रीय पर्यावरण, वने व वातावरणीय बदल मंत्रालयाच्या ध्वनी प्रदुषण (नियमन व नियंत्रण) नियम, २००० व सुधारित दिनांक १० ऑगस्ट, २०१७ रोजीची ध्वनी प्रदुषण (नियमन व नियंत्रण), नियम, २०१७ ची राज्यातील अंमलबजावणी करण्यासाठी कार्यपद्धती व मार्गदर्शक तत्वे पुढीलप्रमाणे असतील-

- १) ध्वनी प्रदूषण (नियंत्रण व नियमन) सुधारित नियम, २०१७ च्या परिच्छेद २ मध्ये नमूद केल्यानुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये शांतता झोन निश्चित करून ते राज्य शासनाने अधिसूचित करणे अपेक्षित आहे. सबब, ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण), नियम, २००० मधील परिच्छेद ३ (५) नुसार राज्यात शांतता क्षेत्रे जाहीर करतांना संबंधित प्रशासकीय विभागानी त्यांच्या अधिपत्याखालील स्थानिक नियोजन प्राधिकरणाकडून/ स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून त्यांच्या कार्यक्षेत्र येणाऱ्या क्षेत्रात शांतता क्षेत्रे जाहीर करण्यासाठी प्रस्ताव मागवून शासनाच्या मान्यतेने ते अधिसूचित करावेत. (जसे नगर विकास विभागाने त्यांच्या अधिपत्याखालील महानगरपालिका, नगरपालिका यांचे कडून तर ग्रामविकास विभाग यांनी ग्रामिण क्षेत्रासाठी वरीलप्रमाणे शांतता क्षेत्रे अधिसूचित करावीत.)
- २) केंद्रीय ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम, २००० मधील नियम ३ (५) पुढीलप्रमाणे होता-
“An area comprising not less than 100 meters around hospitals, educational institutes and courts may be declared as silence area/zone for the purpose of these rules” यात आता ध्वनी प्रदूषण (नियंत्रण व नियमन) सुधारित नियम, २०१७ नुसार पुढीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात आलेली आहे-“An area comprising not less than 100 meters around hospitals, educational institutes and courts may be declared **by the State Government** as silence area/zone for the purpose of these rules. Provided that, an area shall not fall under silence area or zone category, unless notified by the State Government in accordance with sub-rule (2)”
सबब, वरील सुधारणेनुसार राज्यात शांतता क्षेत्रे अधिसूचित करण्याबाबतची कार्यवाही करताना ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम, २००० मधील नियम ३ (५) हा नियम ३ (२) शी संलग्न असल्याने यंत्रणांनी त्यांच्या क्षेत्रात औद्योगिक क्षेत्रे, व्यावसायिक क्षेत्रे, रहिवासी क्षेत्रे व शांतता क्षेत्रे अशा चार क्षेत्रात वर्गवारी निश्चित करावयाची आहे.
- ३) ध्वनी प्रदूषण (नियंत्रण व नियमन) सुधारित नियम, २०१७ अन्वये आता ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण), नियम, २००० मधील शेड्यूल खालील प्रमाणे आहे-

Ambient Air Quality Standards in respect of Noise

Area Code	Category of Area/Zone	Limits in dB (A) Leq	
		Day Time	Night Time
(A)	Industrial area	75	70
(B)	Commercial area	65	55
(C)	Residential area	55	45
(D)	Silence Zone	50	40

Note:- i) Day time shall mean from 6.00 a.m to 10.00 p.m.

ii) Night time shall mean from 10.00 p.m to 6.00 a.m.

iii) Mixed categories of area may be declared as one of the four above mentioned categories by the competent authority.

- ४) सबब, ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण), नियम, २००० मधील वरील शेड्युलनुसार संबंधित प्रशासकीय यंत्रणांनी क्षेत्रीय यंत्रणाकडून प्रस्ताव मागविताना वरील चार वर्गवारीपैकी कोणत्या वर्गवारीत त्या क्षेत्राचा समावेश करण्याबाबतची शिफारस प्राप्त करून अधिसूचित करण्यात यावी. शेड्युलच्या टिप क्र. ४ नुसार जेथे औद्योगिक क्षेत्रे, व्यावसायिक क्षेत्रे, रहिवासी क्षेत्रे व शांतता क्षेत्रे एकत्र येत असतील अशा मिश्र ठिकाणी राज्य शासन स्तरावर स्थानिक परिस्थितीनुसार व नियमांतील विहित मानकांनुसार वर्गीकरणांपैकी एक क्षेत्र जाहीर करण्याबाबत निर्णय घ्यावा.
- ५) उपरोक्त कार्यवाही दि. २५/११/२०१७ पूर्वी पूर्ण करण्याची दक्षता संबंधित यंत्रणांनी घ्यावी.
- ६) वरील कार्यवाही करतांना मा. उच्च न्यायालय व अन्य न्यायालयीन आदेशांचे उल्लंघन होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०१७११२०१२५००२३२०४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सतीश गवई)

अपर मुख्य सचिव, पर्यावरण विभाग
महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद / विधान सभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
२. सर्व सन्माननीय विधानसभा, विधान परिषद व संसद सदस्य.
३. मा.राज्यपालांचे प्रधान सचिव.
४. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव
५. मा. मुख्य सचिव
६. अपर मुख्य सचिव, पर्यावरण विभाग
७. अपर मुख्य सचिव, गृह विभाग
८. प्रधान सचिव, गृह विभाग
९. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व सांस्कृतिक कार्य विभाग
१०. प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग
११. सचिव, ग्राम विकास विभाग
१२. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, सायन, मुंबई
१३. पोलिस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य
१४. सर्व विभागीय आयुक्त
१५. सर्व जिल्हाधिकारी

१६. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ
१७. मा. मंत्री व राज्यमंत्री, पर्यावरण यांचे खाजगी सचिव
१८. सर्व पोलीस आयुक्त
१९. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
२०. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हापरिषद
२१. सर्व जिल्हा पोलीस अधीक्षक
२२. सर्व मंत्रालयीन विभाग
२३. सर्व कार्यासने, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय
२४. सर्व मुख्यधिकारी, नगरपालिका
२५. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय (प्रसिध्दीसाठी)
२६. संचालक, मुंबई दूरदर्शन (प्रसिध्दीसाठी)
२७. संचालक, आकाशवाणी, मुंबई (प्रसिध्दीसाठी)
२८. निवड नस्ती. (तां.क.१)